

El cooperativisme i la Barcelona obrera

1842-1939

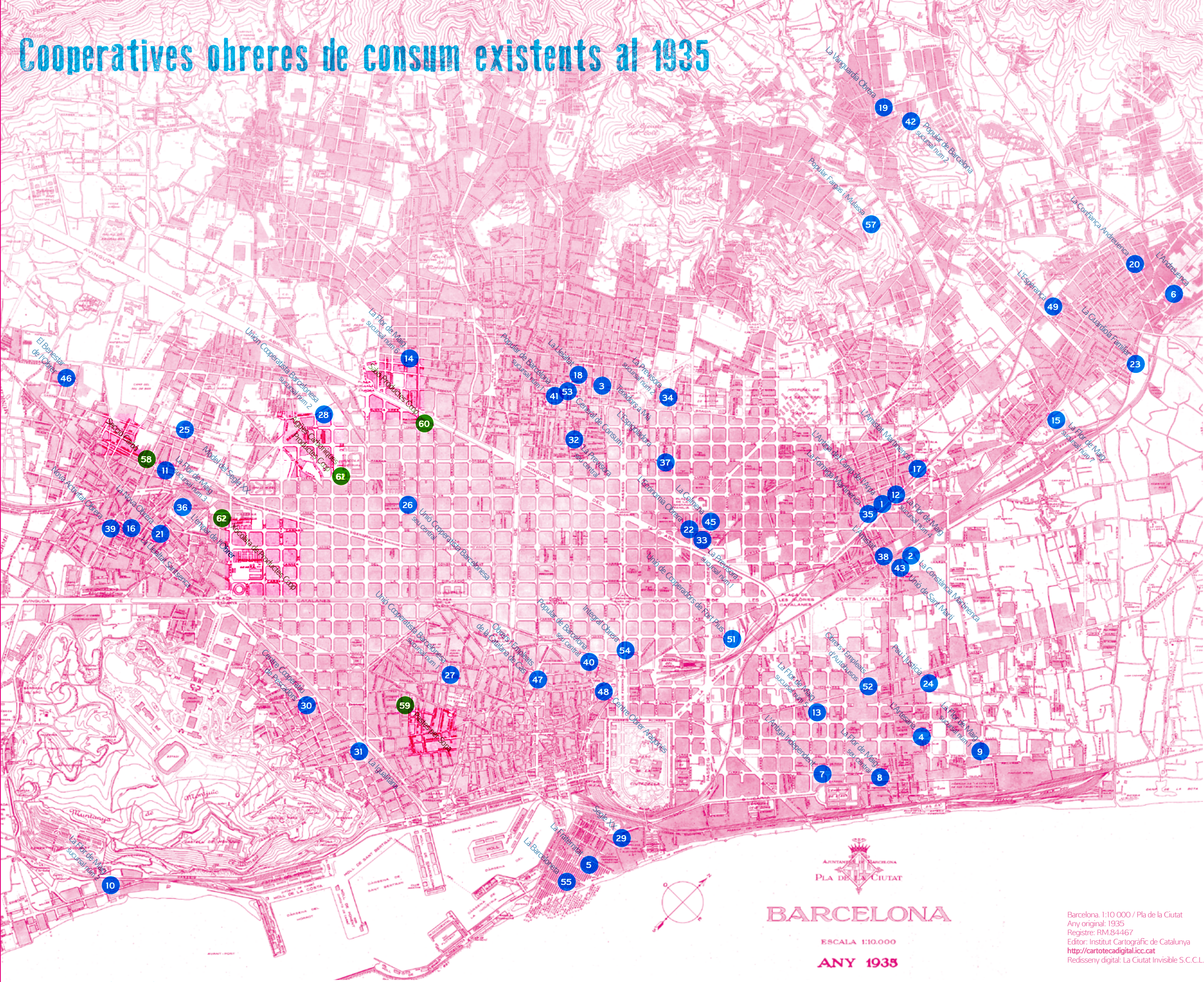
Entre mitjan segle XIX i 1939, el cooperativisme arrel·là en els barris obrers de Barcelona per fer front a les dificultats econòmiques que patia el proletariat industrial. Partint de la solidaritat i l'ajuda mútua, les cooperatives es convertiren en institucions socials de primer ordre i organitzaren el consum, la producció i el crèdit de milers de famílies treballadores seguint els principis de la democràcia econòmica. Inicialment, destacaren les cooperatives obreres de consum, associacions de consumidors que, suprimint els intermediaris burgesos, compraven a l'engròs productes bàsics per aconseguir millors condicions de qualitat i preu, i que després els distribuïen entre les famílies associades. Amb els excedents de la compra mancomunada, desenvolupaven prestacions socials, culturals i educatives: escoles; fons de previsió per malaltia, vellesa o mort; caixes de resistència per a vagues, i mútues de salut. A partir de la fórmula autogestionària, les cooperatives milloraren la vida dels seus membres, tot aspirant a substituir les relacions socials capitalistes per la pràctica de la cooperació.

A Barcelona, les cooperatives de consum proliferaren sobretot en els antics pobles del pla, prop dels centres industrials i les fàbriques tèxtils, i foren fundades per obrers que, o bé professaven els ideals del republicanisme federal, o bé integraven les societats d'ofici que posteriorment evolucionarien cap als sindicats de classe. Partint d'origens ben modestos (uns baixos llogats, un sac de cigrons i un de patates, un bocoi de vi i una tina d'oli...), acabaren protagonitzant la vida quotidiana dels seus territoris, amb edificis propis i singulars que albergaven ja no solament relacions econòmiques fraternals, sinó també una rica vida social i cultural. Les cooperatives de consum garantiren l'abastiment alimentari de les poblacions treballadores allunyades del centre barceloní, però també contribuïren a crear la identitat cultural dels antics pobles del pla de Barcelona. I, no menys important, exerciren de rereguarda col·lectiva en uns anys en què el conflicte de classes a la ciutat (vagues, locauts patronals, pistolisme, dictadura de Primo de Rivera...) situava els i les obreres en una indefensió social permanent. Formaren part, en definitiva, d'aquella Barcelona proletària que articulava la ciutat amb ateneus, escoles racionalistes i centres obrers.

En la Segona República, les cooperatives de consum arribaren al seu apogeu i durant la Guerra Civil, juntament amb les col·lectivitzacions industrials, vertebraren la nova economia revolucionària. Aquella economia obrera, tanmateix, seria escapçada de soca-rel amb l'entrada de les tropes feixistes a Barcelona el gener de 1939.

Durant la dictadura, la majoria d'aquelles cooperatives van desaparèixer, algunes les va desmantellar el nou règim, d'altres s'anaren esllanguint fins a tancar. A partir dels anys seixanta, tímidament, es van constituir noves cooperatives, algunes de consum, d'altres agràries o d'habitatge, i ja obertament des de 1976 van proliferar les cooperatives de treball. Totes, des d'aquelles primeres cooperatives de consum fa quasi 150 anys fins a les actuals, comparteixen uns mateixos principis: l'adhesió voluntària, la gestió democràtica, la propietat col·lectiva, la independència, la cooperació entre cooperatives, la importància de l'educació i l'interès per la comunitat. En ple segle XXI el cooperativisme segueix demostrant que hi ha una altra manera d'entendre l'economia, amb les seves potencialitats i els seus reptes. Però aquesta ja és una altra història.

Cooperatives obreres de consum existents al 1935

Les cooperatives de consum

- 1. L'Antiga del Camp de l'Arpa**
c/ Fontova 12 (1866)
- 2. La Constància Martinenca**
c/ Escoles 10 (1868-1943)
- 3. Teixidors a MÀ**
c/ Terol 26 i 28 (1876-1986)
- 4. L'Artesana**
c/ Marian Aguiló 66 (1876-1995)
- 5. La Fraternitat**
c/ Sant Carles 9 (1879-1974)
- 6. L'Andreuenca**
c/ Gran de Sant Andreu 263
c/ Solidaritat 60 (1879-1979)
- 7. L'Antiga Independent**
c/ Enlla 156 (1881-1939)
actualment Ramon Turro

- 8. La Flor de Maig**
c/ Doctor Trueta amb c/ V�ad Ras 195 (1890-1948)
- 9. Sucursal núm. 1**
c/ Curtidors 1 (1912)
actualment Pellaires
- 10. Sucursal núm. 2**
c/ Galileu 40 (1885)
- 11. Sucursal núm. 3**
c/ Galileu 40 (1885)
- 12. Sucursal núm. 4**
c/ Muntanya 62 (s.d.)
- 13. S. uccursal núm. 5**
c/ Pere IV 92 (s.d.)
- 14. Sucursal núm. 6**
c/ Maria Culi 184 (s.d.)
- 15. Sucursal núm. 7**
c/ Martí i Molins 10 (1902)

- 16. La Lleialtat Santsenca**
c/ Olzinelles 31 (1891-1941)
- 17. L'Amistat Martinenca**
c/ Besalu 56 (1892)
- 18. La Lleialtat**
c/ Montseny 47 (1892-2004)
- 19. La Vanguardia Obrera**
c/ La Plana 10-18 (1894-1948)
- 20. La Confiança Andreuenca**
c/ Pons i Gallarza 103 (1896-1939)
- 21. La Nova Obrera**
c/ Guadiana 22 (1897)
- 22. L'Economia Obrera**
c/ Valencia 383 (1898-1962)
- 23. La Guardiola Familiar**
c/ Borriana 54-56 (1899-1939)

- 24. Pau i Justícia**
c/ Pere IV 228-230 (1899-1997)
- 25. Model del Segle XX**
c/ Yolanda 18 (1901-1939)
actualment Violant d'Hongria 151
- 26. Unió Cooperatista Barcelonesa**
c/ Villarroel 163 (1927-1975)
- 27. Sucursal 1**
c/ Peu de la Creu (1932)
- 28. Sucursal 2**
c/ Gelabert (1932)
- 29. Segle XX**
c/ Cinebra 24 (1901-1988)
- 30. Centre Cooperatiu de Pescadors**
c/ Concordia 1 (1901-1936)
- 31. La Igualtatària**
c/ Roser 35 (1902-1939)

- 32. La Previsora**
c/ Llibertat 36 (1902-1946)
- 33. Sucursal 1**
c/ Sicília 197 (1931)
- 34. Sucursal 2**
c/ Zola 18 (1932)
actualment Pare Lainez
- 35. La Formiga Martinenca**
c/ Mallorca 580 (1903)
- 36. L'Empar de l'Obrer**
c/ Premia 13-15 (1905-1939)
- 37. L'Espigoladora**
c/ Roger de Flor 270 (1907-1988)
- 38. L'Amistat**
c/ Aragó 562 (1908-1939)
- 39. La Nova Activitat Obrera**
c/ Jocs Florals 118 (1909-1936)

- 40. Popular de Barcelona**
c/ Ortigosa 16 (1910-1939)
- 41. Sucursal 1**
c/ Sant Pere més Baix 55 (1927-1939)
- 42. Sucursal 2**
c/ de la Jota 21 (1928-1939)
- 43. Unió de Sant Martí**
c/ Rossend Nobas 31 (1910-1939)
- 44. La Igualtat Graciencia**
Pg/ Caspar Hernández 180 (1913-1949)
- 45. La Colmena**
passatge Mayol 5 (1913-1939)
- 46. El Benestar de l'Obrer**
c/ Comtes de Còell 42 (1914-1939)

- 47. Cooperativa d'Obrers i Empleats de la Catalana de Gas**
c/ Montsió 3 (1921-1939)
- 48. Cooperativa del Centre Obrer Aragonès**
c/ Sant Pere més Baix 55 (1927-1939)
- 49. L'Esperança**
c/ de la Jota 21 (1928-1939)
- 50. La Paloma**
c/ Mina 20 (1929-1939)
- 51. Unió de Cooperadors de Fort Pius**
c/ Ausias Marc 143 (1928-1939)

- 52. Cooperativa d'Obrers i Empleats de Companyia General d'Autobusos**
c/ Lutzana 106 Actual c/ Roc Boronat (1931-1939)
- 53. General de Consum**
c/ Sant Joaquim 20 (1934-1939)
- 54. Integral Obrera**
c/ Bailen 10 (1935-1937)
- 55. La Barceloneta**
c/ Mar 95-99 (1935-1939)
- 56. Cooperativa Catorze d'Abril**
Sense dades (1935-1939)
- 57. Popular Fargas i Mulassa**
Pg/ Font d'en Fargas (1935-1939)

Adhesió voluntària

Gestió democràtica

Propietat col·lectiva

Independència

Cooperació entre cooperatives

Importància de l'educació

Interès per la comunitat

Principis de l'Aliança Cooperativa Internacional (ACI)

Són les línies generals per les quals s'han de regir totes les cooperatives del món. La seva primera formulació va correspondre als Pioners de Rochdale, fundadors de la primera cooperativa moderna el 1844. La darrera actualització data de 1995 i és obra de l'ACI. Els colors de l'arc de Sant Martí formen la bandera del moviment cooperatiu i cada un d'ells representa un dels set principis cooperatius.

Troba la ubicació de les cooperatives a Google Maps

